

EKSAMEN

OPGAVETYPE: ESSAY, ANTROPOLOGI SOM SAMFUNDSDIDENSKAB

Kursus: antropologi som samfundsvidenskab

Underviser: Heiko Henkel, 2018

Problemformulering:

- Hvordan kan vi forstå ideologien veganisme og veganere i sig selv, som en etnisk minoritet i Danmark i dag?

Besvaret af Lisel Vad Olsson

Afleveret d. 9 januar 2019

Tegn i alt: 12.975

Etnicitet handler ikke længere udelukkende om biologi og genetik, men langt mere om individets egen identitetsforståelse, adfærd og gruppetilhørsforhold. På baggrund af dette, vil jeg i denne essay undersøge om veganere passer ind i kategorien "etnisk minoritet" i Danmark. Jeg vil tage udgangspunkt i et par teoretikere som har arbejdet med etnicitet og diskutere i hvilket omfang deres teorier passer ind i, hvordan veganere ses af samfundet, både inde fra deres egen minoritetsgruppe og udenfor af majoriteten, med hjælp fra empiri, fra blandt andet de sociale medier hvor veganisme bliver nævnt.

Man kan argumentere for, at vi i Danmark har en socialiseringsproces af symboler og koder, som giver en national fælleshed omkring en kødkultur og et landbrug, hvor det at udnytte dyr for føde og beklædning anses som normalt, naturligt og nødvendigt og netop derfor er spørgsmålet om veganere som en etnisk minoritet værd at undersøge (Politikken, 2016).

Jeg vil til at starte med gøre opmærksom på, at jeg selv identificerer mig som veganer til daglig, men at jeg er opmærksom på ikke at lade dette influere på denne essay.

Ideologien

Folk der vælger veganismen til, stiger hver dag i de vestlige lande, også i Danmark. Det ses blandt andet i en forsigtig undersøgelse lavet af Dansk Vegetarforening (Dansk Vegetarforening, 2018).

Veganisme som ideologi startede i 1944 med Donald Watson. Han og 5 andre medlemmer fra The Vegetarian Society i England dannede deres egen forening "The Vegan Society", da de ikke længere kunne identificere sig med, ikke kun at afstå fra kød, men også andre dyreprodukter. Fra 1979 er veganisme officielt blevet forstået som:

"en filosofi og en måde at leve på, som ønsker at ekskludere - så vidt det er praktisk muligt - alle former for udnyttelse og skade på dyr for mad, tøj og ethvert andet formål; og at gøre opmærksom på udviklingen af dyrefri produkter og alternativer til glæde for mennesker, dyr og miljøet". (Min oversættelse fra The Vegan Society), (The Vegan Society, 2014, s. 6)

I praksis betyder det, at veganeren bestræber sig på at undgå alle animalske produkter som kød, mælk, æg, honning, læder, uld, produkter testet på dyr, cirkus med dyr, zoologisk have og hvor dyr ellers bruges som underholdning eller produkter.

Det faktum at en dansk borger vælger veganismen til og dermed ønsker at undgå brug af dyr i sådan et omfang, betyder at veganeren skiller sig markant ud fra den nationale majoritet i Danmark, hvilket belyses i den måde veganeren mødes af omverdenen på, hvilket jeg kommer nærmere ind på.

Hvad er etnicitet?

I dag handler etnicitet mindre om individets essens, forstået som biologi og fødested, men mere om individets relationer og hvilken tilhørsgruppe man selv vælger at være en del af. Antropologiens forståelse af etnicitet er dermed gået fra at være essentialistisk til relationel. Identitetsforståelsen er derfor mere dynamisk og flydende.

Veganeren kan vælge at bære etniske markører, som tøj, accessories eller tatoveringer med veganske budskaber på og man lægger derfor mærke til veganeren i den sociale interaktion, ikke mindst hvor folk spiser sammen og maden derfor helt naturligt er anderledes end 'de andres'. At vælge veganismen er en selvforståelse, som 'en der ikke ønsker at skade dyr' og en måde at være i verden på, hvor man har taget et aktivt valg om livsstil og handler på denne livsstil og dermed skiller sig markant ud fra majoriteten, som ikke har valgt at leve på samme måde.

Fredrik Barth (1998) argumenterer for, at etnicitetsidentitet i en gruppe ikke nødvendigvis handler om, at man kommer fra samme kultur, eller ser på ud på samme måde, som de andre i gruppen. Det handler i større grad om at dele de samme værdier, de samme moralske standarder, hvorfra man kan dømme sig selv og hinanden ud fra. En tilskrivning af identitet, som f.eks. når man begynder at leve efter de veganske værdier, gør dermed også grænserne for hvad man ikke er, meget klare for omverdenen. Hvis man siger man er veganer, så er det dermed ligegyldigt hvordan man ellers opfører sig, ser ud eller laver til daglig. Man har erklæret sig som medlem af den veganske gruppe og er dermed med i den veganske gruppe, så længe man følger ideologiens definition om, ikke at bruge dyr til noget formål, så længe det er praktisk muligt. (1998, 14-15) Dog ligger det frit for at melde sig ud af gruppen igen og begynde at gøre brug af dyreprodukter.

E.J. Hobsbawms (1992) forståelse af etnicitet handler om ønsket om, at få et fast tilhørsforhold til en gruppe. I denne gruppe vil individerne defineres som 'os' og altså ikke som 'dem' (1992, 6). I forhold til veganere, så handler det for veganeren om at tilhøre en gruppe med det fælles værdisæt, at man ikke støtter udnyttelsen af dyr og dermed er man ikke medlem af den gruppe ('dem'), som netop igennem deres handlinger støtter denne udnyttelse. Barth argumenterer netop også for, at dikotomiseringen mellem 'os' og 'dem' er med til at skabe og vedblive opfattelsen af, at individerne i hver deres gruppe er grundlæggende forskellige (1998, 15) Barth fremhæver også, at begrænsningerne mellem grupperne forstørres, jo mere forskel der findes i værdigrundlagene (Ibid., 18).

Ser man instrumentalistisk på etnicitet, så har veganismen det klare mål, at arbejde for en fremtid hvor dyr ikke udnyttes, til glæde for både dyr, sundhed og miljø jf. definitionen på veganisme foroven. Både Tyskland og USA har set politiske veganske partier og i Danmark er Veganerpartiet startet op (Veganerpartiet, 2018).

De etniske grænser

Barth fortsætter med at lægge vægt på, at det er i grænserne mellem de forskellige grupper, at etniciteten bliver tydelig. Den etniske grænse spiller en rolle i det sociale univers. Han skriver:

"The identification of another person as a fellow member of an ethnic group implies a sharing of criteria for evaluation and judgement. It thus entails the assumption that the two are fundamentally 'playing the same game', and this means that there is between them a potential for diversification and expansion of their social relationship to cover eventually all different sectors and domains of activity" (1998, 15)

Medlemmerne af samme etniske gruppe oplever altså at have noget grundlæggende tilfælles i deres identitet og måde at være i verden på. Det betyder dog også, at man oplever en grundlæggende forskel i andre der ikke tilhører samme etniske gruppe, som man selv tilhører. Det kan følgende indebære, at man tager mere og mere afstand til den anden gruppe, på grund af oplevelsen af, at man ikke forstår verden på samme måde og ikke deler de samme interesser og dermed søger mere og længere ind i den etniske gruppe, som man føler et større tilhørsforhold til, via det fælles værdisæt.

Thomas Hylland Eriksen (2010) beskriver at etnicitet er blevet set som et fænomen med mange lag, som bruges til daglig om minoritetsgrupper, men kommer til udtryk i mødet med majoritetsgrupper, hvor disse anses som kulturelt forskellige. (2010, 256) Han argumenterer for, at det er vigtigt for den etniske gruppe at klassificere sig selv i forhold til omgivelserne. Der skal være nogen afgørende forskelle grupperne imellem også overser man gerne de indre forskelle i gruppen. Stereotyper kommer her til udtryk, som er forenklede beskrivelser af konventionelt antagede kulturtræk, som dog ikke nødvendigvis har noget at gøre med fakta, men ofte er overforenklede og moralsk tendentiøse. Stereotyper leverer en ideologisk legitimering af de etniske grænser. (Ibid., 258)

I veganismen kommer stereotyperne ofte til orde på de sociale medier eller i medierne generelt. Ikke-veganere kalder f.eks. veganere for hellige, religiøse og ekstreme, dårlige jægere og i forlængelse af dette ligger der implicit, at en rigtig mand spiser kød, og veganere oplever en modstand fra ikke-veganere, når de

oplyser om dyrenes forhold eller om miljø- og sundhedsfakta og beskyldes gerne for at tvinge holdninger ned i hovedet på folk (Er veganere sindssyge, 2018).

Veganere kan også bruge stereotyper og kalde ikke-veganere for empatiforladte dyremishandlere og i disse stereotypiske mudderkastninger ses det hvordan de etniske grænser opretholdes og fastholder grupperne imellem.

Spændingerne mellem veganere og ikke-veganere kommer især til udtryk igennem den veganske aktivisme, da det er her veganeren får 'spillet spillet' – den veganske identitet. Det er her rollen kommer allermest til udtryk, i kampen for dyrenes rettigheder.

Veganeren vil argumentere for, at det handler om dyrene og 'sagen', når man laver aktivisme og ikke at spille en etnisk identitetsrolle. Jeg vil dog argumentere for på baggrund af teorierne om etnicitet, at der kan være mere ubevidste tendenser til at drage nogen grænser mellem den veganske gruppe og den ikke-veganske gruppe, for at fastholde en del af ens identitet f.eks. som den der 'ved bedre' og ønsker at retfærdiggøre sit valg om livsstil og dermed hvem 'man er' som menneske og dermed hvem man så i hvert fald ikke er og tager afstand fra.

Den etniske identitet

En etnisk gruppe, også ifølge Barth, handler ud over kulturelle forskelle; dvs. forbliver en fast enhed på trods af eventuelle kulturelle og økologiske forskelle (1998, 15-16). De sociale medier i dag inviterer netop til, at folk på tværs af grænser og kultur kan føle sig forbundet og kommunikere. Igennem her opstår venskaber og veganere besøger hinanden fysisk på tværs af grænser, især i forbindelse med vegansk aktivisme. F.eks. mødes flere veganere i Danmark en eller to gange om måneden til 'vigils', hvor man ser dyrenes sidste minutter før deres død (link 6). De mødes også i andre former for aktivisme som kageuddeling, Cube of Truth (hvor man viser film fra industrien og taler med forbipasserende), folderuddeling mv.

Eriksen (2010) beskriver hvordan produktionen af en fælles historie også er vigtig for identitetsskabelsen for den etniske gruppe, da man igennem historien begrundet den fælles kultur og dermed fremstiller gruppen som en slags udvidet slægtskabsgruppe (Ibid., 257). Denne historie kan man argumentere for, at ikke alle veganere har et indblik i. Ikke alle veganere kender til Donald Watson og The Vegan Society, og dermed den historiske baggrund for deres ideologi, men alle veganere deler den faktuelle historie om, at dyr lider og at det ikke er nødvendigt at leve med dyr som en varegruppe der kan udnyttes og det er denne

historie de er fælles om at dele. De veganere der vælger at være aktivister, deler også ønsket om at medvirke til, at skabe en bedre fremtid for dyrene og jorden generelt, netop ved aktivt at vise og fortælle andre mennesker unødvendigheden ved at bruge dyr som produkter.

I Don Handelsmans typologi over grader af etnisk inkorporering, som beskrevet af Eriksen (2010), ser vi hvordan den veganske minoritet passer ind i mindst 3 af de 4 niveauer. I den etniske kategori på første niveau handler det om at være bevidst om sin etniske identitet og man giver den videre til de næste generationer. Da veganere hverken køber noget med animalier eller indtager det selv, så er det kun naturligt, at dette også kommer til at gælde for deres børn. Veganere lærer deres børn, at det ikke er i orden at deltage i udnyttelsen af dyr og dermed er det et livssyn og levemåde, som kommer til at fortsætte i deres børn, i hvert fald til børnene selv er gamle nok til at vælge anderledes. På det andet niveau handler det om det etniske netværk. Man anskaffer sig bekendtskaber som man har sin etnicitet til fælles med og ens sociale behov bliver dækket igennem etniciteten. Det ses hvordan veganere melder sig ind i veganske foreninger, kommer til fælles fester, mødes igennem deres aktivisme og man mødes ikke mindst i onlineuniverset, som instagram og facebook, hvor der er veganske grupper med flere tusind aktive medlemmer inklusiv veganske datinggrupper og forældregrupper, som gerne mødes privat. Det tredje niveau er den etniske forening. Veganere har alene i Danmark flere foreninger: Vegan Change, Anima, Dyrenes Alliance, Den Veganske Forening, Veganerpartiet mf. De er alle målrettede foreninger, som handler om at oplyse om veganismen, det veganske valg og hjælpe ikke-veganere mod den veganske livsstil, f.eks. igennem Veganerudfordringen, som har flere hundrede deltagere hver måned. Det sidste niveau handler om det etniske samfund, hvor folk finder sammen i et klart afgrænset område (2010, 261). Det har vi endnu ikke i Danmark, men flere bofællesskaber hvor folk deler de samme veganske værdier er ved at opbygges og flere steder i verden ser vi hvordan turiststeder og områder fungerer ved veganske værdier (Happy Cow 2018).

Konklusion

Jeg har gjort mest brug af et konstruktivistisk og postmoderne syn på etnicitet som noget dynamisk og flydende og dermed noget man kan tilegne sig og frasige sig igen, når det ikke længere passer praktisk ind i ens liv eller identitet.

Jeg har argumenteret for hvordan veganisme kan ses som en etnisk minoritetsgruppe i Danmark, med dertilhørende fordomme og grænsedragninger.

Kildeliste:

Links til hjemmesider:

1. Stephen Haar, Journalist: Derfor er grisens kød så pæredansk. Artikel fra Politiken 19 jan. 2016. Accessed 12 december 2018. <https://politiken.dk/mad/art5607647/Derfor-er-grisens-k%C3%B8d-s%C3%A5-p%C3%A6redansk>
2. Dansk Vegetarisk Forening: Statistik om vegetarisk levevis i Danmark. Accessed 12 december 2018. <https://vegetarisk.dk/statistik-om-danmark/>
3. The Vegan Society. 2014. Ripened by human determination. Accessed 10 december 2018. <https://www.vegansociety.com/sites/default/files/uploads/Ripened%20by%20human%20determination.pdf>
4. Veganerpartiets egen hjemmeside. Accessed 13 december 2018. <https://vgpt.dk/>
5. Er veganere sindssyge? Facebookside med udtalelser fra ikke-veganere. Accessed 11 december 2018. https://www.facebook.com/pg/veganere/photos/?ref=page_internal
6. The Save Movement Denmark. Facebookside. Accessed 11 december 2018. <https://www.facebook.com/savemovementdenmark/>
7. Happy Cow. Hjemmeside om veganske spisesteder og hvor man kan rejse hen og opleve vegansk ferie. Accessed 14 december 2018. <https://www.happycow.net/blog/koh-phangan-thailand-vegan-island-paradise/>

Litteratur:

- Barth, Fredrik. 1998. "Introduction". I *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Cultural Difference*, redigeret af Fredrik Barth, Reissued, 9–39. Longrove: Waveland Press.
- Eriksen, Thomas Hylland. 2010. *Små steder - store spørgsmål: innføring i sosialantropologi*. 3. udg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hobsbawm, E. J. 1992. "Ethnicity and Nationalism in Europe Today". Redigeret af David J. Kertzer. *Anthropology Today* 8 (1): 3–8. <https://doi.org/10.2307/3032805>.